

LIFE проектът "Земя за царския орел" цели възстановяване и устойчиво управление на пасищата в най-важните ловни територии на царския орел чрез насърчаване на традиционното пасищно животновъдство. Изпълнява се от Българско дружество за защита на птиците в партньорство с фермери от Югоизточна България - "Агрофийлд" ЕООД, "Биофийлд" ЕООД, "КИТ" ЕООД, "Лавенда" ООД, "Малбрег" ЕООД, Сдружение "Природен Парк Сакар", "Огриси" ЕООД и "От Фермата" ЕООД.

Българското дружество за защита на птиците (БДЗП) е най-голямата природозащитна организация у нас, основана през 1988 г., представител на BirdLife International за България. БДЗП работи за опазване на дивите птици, важните за тях места и местообитания, както и за биоразнообразието като цяло, като по този начин допринася за устойчивото ползване на природните ресурси и благосъстоянието на хората.

БЪЛГАРСКО ДРУЖЕСТВО ЗА ЗАЩИТА НА ПТИЦИТЕ

Мерки за възстановяване и устойчиво управление на пасища с цел

ОПАЗВАНЕ НА ЦАРСКИЯ ОРЕЛ И БИОРАЗНООБРАЗИЕТО

www.BIRDS.bg ● www.LANDforLIFE.org

Тази диплома е издадена от Българско дружество за защита на птиците в рамките на проект "Земя за царския орел" LIFE14 NAT/BG/001119 с финансовата подкрепа на програма LIFE на Европейския съюз.

Една от основните цели на LIFE проекта "Земя за царския орел" е да **тества различни методи за възстановяване и управление на пасища и ливади като ловни местообитания на световно застрашения царски орел**, но и в полза на богатото биоразнообразие в Natura 2000 зоните в Югоизточна България.

В периода 2016-2020 г. фермерите-партньори по проекта възстановиха и поддържаха над 14 000 декара пасища чрез три основни начина – (1) **паша на дребен добитък** (овце и кози), (2) **паша на едър добитък** (крави и коне) и (3) **косене за сено**. Експерти-биолози проучваха основни елементи на биоразнообразието – птици, бозайници, влечуги и растителни видове в тревните съобщества, за да установят ефекта от трите метода на управление на пасищата върху видовете и местообитанията.

Обобщените резултати от тези проучвания за целия период на проекта са представени в Доклад, озаглавен "**Мерки за възстановяване и устойчиво управление на пасища като хранително местообитание на царски орел (Aquila heliaca)**".

Пълният текст на доклада е достъпен на уебсайта на проекта www.LANDforLIFE.org.

Обобщение на основните резултати, представени в доклада

- Опазването на тревните местообитания и **запазване на мозаечния характер на растителните съобщества** е от основно значение за опазване на биологичното разнообразие в защитените зони от Natura 2000. Огромната част от животните, с които се храни царския орел, са изцяло зависими от наличието на пасища с храсти и групи дърветата.

- Препоръчва се **запазване на съществуващите към момента забрани за дейности**, изброени в заповедите за обявяване на Natura 2000 зоните за опазване на дивите птици, въпреки че те не гарантират в максимална степен опазването на тревните местообитания и елементите на биоразнообразието, свързани с тях.

- Необходимо е да се **запазят площите с основните категории природни местообитания**, като при селскостопанските дейности се следи за реалното състояние на териториите, без значение от начин на трайно ползване на поземлените имоти. В момента няма забрана за разораване на тревни местообитания, намиращи се върху имоти с начин на трайно ползване "нива", тази забрана в част от защитените зони важи само за имоти с начин на трайно ползване "пасище, мера, ливада".

- Основна част от териториите следва да се управляват за постигане на оптимално количество на **храстовата растителност от 30% до 50%** с дисперсни храсти и комплекси от храстова растителност с размери от 50 до 500 m² на ниво физически блок. Препоръчително е да се разработи модел на **План за контролиране на дърветата и храстите в земеделското стопанство**, който да кореспондира с екологичните специфики (проективно покритие/мозаечност) на целевите видове животни.

- Дейностите по **почистване на затревените площи се провеждат в периода от 15 октомври до 28 февруари**. В момента няма ограничения за периода за почистване на пасищата от храсти и друга "нежелана" растителност, което води, от една страна, до унищожаване на редки и застрашени биологични видове, когато това се прави през размножителния период, а от друга спомога за заобикаляне на забраната за косене преди 15 юли.

- При управлението на затревените площи **не трябва да се използват шредери, тежки верижни машини** или друга техника, чиято употреба създава рискове или води до директно унищожаване на екземпляри от животински видове. Така ще се прекрати, както физическо унищожаване на локални животински популации, които са важни за хранителната диета на царския орел, така и повишеният риск от образуване на рудерални (нитрофилни) огнища и обща рудерализация на тревната растителност в полигоните.

- **Обработените с шредер територии трябва да се управляват като пасища** и/или ливади и в зависимост от вид на физическия блок, но това трябва да стане след санитарно почистване на нитрофилните огнища – изнасяне на натрупаната органична маса и прекопаване, изкореняване на пълнове и издънки на храсти. След санитарните мероприятия площите се подлагат на умерена до екстензивна паша от овце или смесени стада от овце и кози с ниска гъстота на пасищните животни (около 0,25 ЖЕ/ха). Епизодично, за кратко време могат да се пускат и стада от говеда с численост максимално до 0,5 ЖЕ/ха при спазване на ротационен принцип, за да не се предизвика преизпасване или прекалено утъпкване.

- **Броят пасящи животни на единица площ зависи и от продължителността на времето за изпасване**. Приема се, че зависимостта между гъстотата на пасящите животни (в ЖЕ, а нормата е ЖЕ/ха/бр.седмици или година – общо 52 седмици) и продължителността на пашата (бр. седмици или годишно) е обратно пропорционална. През месеците, когато продуктивността на тревните съобщества е много ограничена (есен-зима и за най-южните райони – и лято), степента на допустимо натоварване трябва да бъде по-ниска, а през периода на активно натрупване на фитомаса – по-висока.

- **Пашата на домашни животни трябва да става по система, която осигурява поддържане на пасищата в добро състояние**. Тя представлява редовната, организирана последователност на придвижване на пасящите животни върху територията на пасището. Свежда до два основни типа паша: паша с определен брой животни на определена площ (непрекъсната паша) и паша на ротационен принцип (ротационна паша), като двете може и да се комбинират. Препоръчителна е паша на овце, кози (0,25 ЖЕ/ха/год.) и говеда (до 0,5 ЖЕ/ха/год.).

- Необходимо е да се разработи модел за **План за контролирана паша и косене в земеделско стопанство**, който да осигурява сигурно и системно обезпечаване на тревните местообитания като обща площ необходимата пространствена хетерогенност – относително постоянно през годините съотношение между проективното покритие на дървесните растения и тревистата растителност.

©Svetoslav Spasov

- **Косенето**, като подход за управление и поддържане на тревостоя, се определя от:

- **периода** – следва да се извършва след 15 юли, когато размножителният период за повечето наземно гнездящи птици е приключил;

- **честотата** – веднъж годишно;

- **обхватът** – да се оставят 10-15% неокосени площи;

- **методи на изрязване на тревите** – препоръчва се използване на режещи косачки с греди и височина на изрязване 8-10 см.

При възстановяване на тревните съобщества върху разорани терени са приложими **два метода**:

1. **Естествено възстановяване** от наличната почвена банка от семена и диаспори при внимателно механично контролиране на някои групи експанзивни растения, чрез последващо екстензивно изпасване.

2. **Засяване с автентични семена** от местен произход на видове от характеризиращата група за всеки habitat. Този процес е съпроводен със съществената трудност да бъдат осигурени такива семена, които следва да бъдат предварително отгледани на специално избрани пробни площи от естествената растителност на района или на специални производителни територии. Използването на други тревни смеси крие рискове от разселване на инвазивни растителни видове.

©Dimitar Gradinarov

©Dimitar Gradinarov

©Andreas Kovacs/ReptorImages